

Tandori Dezső: A növényöntözésről - 2000.10.05

https://magyarnarancs.hu/konyv/tandori_dezso_a_novenyontozesrol-57739/?orderdir=novekvo

Ahogy öregszen, egyre többet öntözöm a növényeinket. Túl sokat sem szabad. Az a haláluk (lehet). Nyilván: nekem is a halálom lenne az. (Amikor már annyira öreg és beteg vagyok, hogy túl-túl-túl sokat öntözöm a növényeinket.)

(Köz-játék)

Ahogy öregszen, egyre többet öntözöm a növényeinket. Túl sokat sem szabad. Az a haláluk (lehet). Nyilván: nekem is a halálom lenne az. (Amikor már annyira öreg és beteg vagyok, hogy túl-túl-túl sokat öntözöm a növényeinket.)

A növények létezése nekem öröm, nekik (a létezésük): a létezésük.

A növényekkel az így a szerves és érdekes, hogy például mikor ezt mondom, eszembe jut egy költő barátom. (Akit én úgy nevezek, hogy "az abszolút költő". Nem hinném, hogy túlértékelem őt.) Ez a barátom mondana ilyet: mint én az előbb.

(Hogy a növények létezése, nekik: a létezésük.)

A vonat ablakából kinézve: mennyi növény. (Aljnövényzet.) Mint aki azt mondja itt: mennyi zárójel. (Az írás aljnövényzete.) Attól azonban, hogy én, ha a töltés mellett botorkálnék (ebben az aljnövényzetben), azok a növények: mind-mind külön léteznek, élőlények.

Az is természetes, hogy a gazdálkodó számára a növény: haszontermény. Ha jól mondom. Amiképpen a vágóhidakra sem gondolunk, miko húst eszünk.

Fordítva: ha művész-jóbarátod kiállítására el-ígérkeztél, de első nap (vártak!) nem találod meg a bejáratot, bolyongsz így egy órát, legközelebb meg (esőnap!) dupla adag hagymát raksz a grenadír marsodba, és a kiállítási (eső)napon végig fosol... Tudhatod: ne járj te csak sehova. De ezzel már megelőlegeztük végkövetkeztetésünket.

Vagy: amikor valamin dolgozol, a szívedet adod bele, és talán nem tévedsz, rendesen elvégezted a munkád, arra számíthatsz: majd jön valaki és jól levágja? Civakodás lesz a dolog körül?

Netán: azt hiszed, az "élet" nevű növényt te mindig gondosan öntözöd, de közben - ezt a levezetést hagyjuk most: hogyan is - egyre mások érdekeibe taposol?

(Még rosszabb az aljnövényzet-sűrűség, mikor azt kell érezned, a te érdekeidbe taposnak!)

A beszélgetések, a váratlanul feltűnő beszélgetők, netán lelkesedők: növényöntözők? Te volnál akkor a növény. (Na nézzük ezt.) Igen, de: olyan sókat, tápanyagokat tesznek a vízbe (beszédükbe), melyek elkezdik marni anyagodat.

Ne menj el senkihez szobanövénynek!

József Attila két véglet között mozgott így. Kafka, vegyük ezt, tegyük fel, az egyik

végletbe ment el.

Hagyj föl mindennel, add föl, add föl! Így Kafka. József Attila bizonyosabbat szeretett volna, mint a kocka: egy olyan világban, ahol bankó a bombarobbanás s mint fillér száll szét a szilánkjá. Nagyon tudott volna bízni abban, aki jól öntözi őt.

Lehet mondani (Kafkával): én ezt és ezt többé: nem. Lehet mondani: nem öntözöm magam többé borral, sörrel, pálinkával. Nem és nem. S akkor igen rideg növény leszek, kihal belőlem az engedékenység, sivárra felmérem a helyzet(em)et, és levonom a következtetéseket.

Bennem valahol J. A. és Kafka is "megvan" ily szempontból. Viszont ezt sem mondhatom: kérlek szépen, ne telefonálj, ha nincs velem gyakorlati elintézendőd, mert az engem túlöntöz, esetleg olyan anyagok vannak az ön öntöző-levedben, melyek nekem károsak éppen. Kimondom. Rémes. Mégis.

Enyhíthetem, durvíthatom; így:

"Valamint" (Örkény-emlékérem!) "épp egy lavórban állok, bokát áztatok (körmöt, tyúkszemet). Ha öntözöl, kifolyik ebből a lavórból a víz (nem ihatom vized!), átázik az alattunk levő plafonja. Törölgethetem a követ stb."

Na, ezt viccel jól elütöttük. (Ja, viccel is lehet öntözni bizonyos növényeket. Például bizonyos írók a közönséget viccekkel öntözik. A közönség virul.)

Sok komoly dolgot elrejtettünk ebbe itten.

Bizonyosabbat, mint a kocka: ha valaki tud valami jobbat annál, mint hogy szabadon úszik, tegye. (Ha bírja.) Aki szabadon úszik, annak a medret hamar szárazzá tehetik, vagy olyan mocskosnak találja a vizet, hogy inkább kikapaszkodik a partra, elkezd növényeken, makkon, gumókon élni. (Ha megy az neki.)

Aki szabadon úszik (szabadfoglalkozású stb.), semmin ne csodálkozzék. Örökké vízben?

Korán megöregedett? A túlöntöztetést választotta? Nehéz, nehéz.

Goethe nevű író mondta: minden -hasonlat. Én úgy látom, távol járok ettől a Goethe nevűtől, mert semmiből nem tudok hasonlatot facsarni. Fentebbi hasonlataim is: kész vicc, mik voltak. Nem tetszenek.

Volt egy Kierkegaard nevű filozófus. Durván szólva ő mondta: vagy-vagy. Vagy megteszek valamit, például, vagy nem. Vagy folytatom, vagy abbahagyom. Én, mivel bizonyosabbat keresek, mint "a kocka", személyem szerint szobanövénynek (kerti növények) vonulok vissza abból a növénykertből, ahol kicsit megelégteltem. Buddhái szellemében átalakulok saját benti növényemmé aztán lássuk, mi lesz a felöntés. Elég szomorú. Hogy csak most jöttem erre rá.

Minden írásnak legyen egy szerencsecsillaga. A legbiztosabb, ha ezt nem az égiekre bizzuk (augusztusi éjszakákon annyi csillag van egemen, hogy tényleg azt se tudom, melyik a Szpéró, melyik az Alíz madaram, bőven jut a Samunak, az Éliásnak, a

Poszinak stb. is csillag, úgy meg nem érdekes; lófogadásnál is egy-két futamot kell Angliában másfél órás munkákkal kidolgozni - attól még elgyávulhatsz, vagy elszúrhatod a végén -, de a teljes 3 versenyszínhellyel egy délután törődni: hazardjáték). Az írás csillaga legyen (lásd fentebb) egy elválasztó csillag. És ne a közégbolt testeinek valamelyike. Plusz még: Pascal mondja ezt: minden szobanövénynek az a baja, hogy nem marad meg a szobájában. Hát nem tudom. Nyárra ki lehet állítani őket a kertbe, az udvarra. (Reciprok folyamatok azért vannak.) De ha az ember nem bír kimenni a szobájából, hát vagy háziőrizetet élvez, vagy beteg, vagy stb. Főleg ez utóbbi.

Sajnos magam főleg satöbbi vagyok, mert igaz ugyan, hogy lakásunkból se déli, se északi stb. írtam, irányba nem bírnék kimenni - mégis bírok, ha muszáj. És ha ez, mondjuk, pár nap Eisenstadttal vagy Érsekújvárral megspékelve egy hét múlva következik csak el, egész élvezetes tud lenni a Csarnok, bár bort már nem kérek, "nálam a bor: a nyár". Kérek egy erős filterest. Legalább azt fixre nem szeretem.

Ám ez a Ferenc József híd és Csarnok meg az egész világ imélesítése és beszűkítő kiszélesítése (csak mások kedvéért írtam így) akkor jó csupán, ha enyhe szél fúj (kafkai stílus), süt a nap, élességbe és ködbe is játszanak a hegyek, ha és ha és ha. Tehát annyi a feltétel, hogy megint köz-növény lettél, szobázd meg.

(S ha két csillag nekem sok is: "És mégis: telefonozz, rendben, beszéljünk bármiről, csak irodalomról ne!")

Jó, beszélgetünk, s azt mesélem: a ló. A ló nem "ló", nekem, hanem ama képességeim mozgósítása, hogy (másfél órás tanulmányozás, azonnali rászúrás stb.) révén eltaláljam, mi lesz a jövő - vagy elszúrjam (ott azt) az egészet. Ebben engem az irodalmi nyavalyáim zavarnak, mondtam léhán. Nem léhán mondom viszont, hogy az irodalmiságokkal szembenézni: ez engem azért zavar, mert még csak kétségbe sem ejt. Felesleges nekem örökké reflexívnek lennem. Reflexív - nem "egyenlő Diadalív". Sőt nekem szégyen és gyalázat. Ha ebben panaszkodom (-dni látszom), ugyanabba a gyalázatos alacsonyrendűségbe és másságba zuhanok le, amit felpanaszlok. S hogy akkor még ezt is tovább-panaszoljam: mindennek vége. Ám itt már Kafkát lopom.

(E közzjáték után azonban az ő jegyében megy tovább úgylis.)

A lóban nem, de hogy az irodalmi életem zavart. Hanem az életem egésze. Ahogy "nem tudok élni", ahogy "mindig élni és élni akarok", amatőr módon a lóval is (a Hát-Most-Mi-Lesz megmondásával; nem az lesz! és mindent lepusztítok, magam alatt vágom a fát; Odüsszeusznak a kezét kell elsőül lekötözni, ne vágja maga mögött az árbot; s ha legalább szólna bármi csábdallam; de csak az Odüsszeusz Legenda van, üres mederben, leszögezt hajóval! Kafka). Az életemet kell kiiktatni, plusz valami gépies irodalmi munka (maradjon, majd jön bele lélek). Még mindig - nagy nevetség! - itt tartok.

(2000. 09. 11. de. 11 h 2'29'')

*****

Szíves elzárkózás (Tandori Dezső író, költő, műfordító)

https://magyarnarancs.hu/film2/szives_elzarkozas_tandori_dezso_iro_kolto_mufordito-58552

Pál Melinda 2001.02.15 00:00

Magyar Narancs: A fogadás önnek is menekülés?

Tandori Dezső: Nem. A játékszenvedély ("mint ilyen") tőlem ugyanúgy távol áll, mint tartósan bármi szenvedély, ám szinte akármelyik (így játék és vidéke is) lehet formáló elv. Mit mondott József Attila a legnagyobb kérdések dolgában? "Fogj össze, formáló alak, / s amire kényszerítenek engem, / hogy valljalak, tagadjalak, / segíts meg mindkét szükségemben." 1944 telén nagyanyámmal Víg Lóversenyt játszottunk az ablak alatt, melynek üvege az első szövetséges légiaknától berobbant, de szó szerint, "kunyhófalat" alkotva mögöttünk a padba. A játéknak mindig megvan ez a kunyhófala. A szenvedély, ha valóban éltük (és túléljük), lakhelyünkké válhat. Kihűltsege még mindig több forráság sok világi ügy hőfokánál, műviségénél. Egyébként való igaz, amiféle sportversenyt kockadobással, mércével, házilagos kivitelben meg lehetett csinálni, azt én mind játszottam. Alpesi sízést is.

MN: Mi volt első "társadalmi érvényű" sikere?

TD: Első "társadalmi érvényű" sikeremet a Rádió gombklubjában arattam: újoncként, idegen szabályokkal játszva, második lettem egy villámtornán. Játékom - és életem - szabályait ma már (rettenetes, de így igaz!) magam akarom megalkotni. Jöjjön inkább a lemondás! Hanem egykor igen jól tudtam mások szabályai szerint is játszani. (Gondoljunk a műfordításra! Mindig mások javára ragasztottam az ülepem a székhez. Jó, hát egykor nem ingyen. Ma jószerén így.) De hogy Marc Coton, a nagy lószakíró árván ne maradjon: tényleg igaz, a szenvedélyes játékosok, mondja ő, életük szürkeségéből menekülnek a játékba. Az igazi játékos azonban, fejezi be, a játék rémségéből menekül - az életébe. Vagyis hát a szenvedély nem tisztára azonos az étellel. A játék végképp nem. A játék élet, de az élet nem játék. A két házi kártyabajnokságot (négy-négy klub alkot ötös "csapatokban" húszas mezőnyt) 1972 és 1976 óta játsszuk. (Feleségemmel - francia kaszinó nevű játék formájában. Lásd József Attila, Szép Ernő és sok millióan még.) A játéknál, az életnél és a szenvedélynél fontosabb nekem, hogy rendszeralkotó típus vagyok. Csakhogy ezt a kártyabajnoki rendszert - a klubok nevei révén is: itt vannak "jelen" mindenkori élő

és holt madaraink, növényeink, kutyánk, mackóink és más "lényeink", fogalmaink - nekem a magam számára sikerült (a magam számára érvényes) tényleges étellel megtöltenem.

MN: És élő irodalmi legendává vált általuk. Koalamackók, legendás játékosok neveit viselő gombok, madarak társaságában él. Mániákus névadó.

TD: Az, hogy különféle neveket használtam, belső higiéniai kérdés. Vannak népek, ahol lelki okokból nevet kell cserélni időközönként. Mellesleg legkedvesebb madarainknak nyolc-tíz neve volt, kutyánknak 77 neve van. (Éliás hím verebünk neve volt egyebek között: Éli, Béni, Édes Éliás, Kicsiny Kakukk, Csibukka, Abos, Juszuf, Zornon Kárpátka... ez utóbbi Petőfi után.)

MN: Nat Roid, Tradoni néven bestsellerszerző. "Álneveken" írt könyvei ott vannak valahol Chandler és Rejtő Jenő művei között. Első két verseskötetével a posztmodern líra egyik megteremtője. Mit jelentett, mit jelent önnek a krimi és mit a költészet műfaja?

TD: Első kötetem, benne az első "érvényes", 1960-as versem eltiltást hozott. Mármost ami a posztmodernt illeti, ne vitassuk (miben)létét. Volt azonban egy Első Posztmodern Irodalmi Tanulmányom is, Ottlik Hajnali...-járól, melyet kereken kiröhögtek, s igazából máig sem jelent meg. Amikor 1972-től vegyesen kezdtem formahú és képjellegű verseket írni (én a képjellegű vagy a posztmodern versképződményekkel is, talán önhitten, úgy hittem, máig úgy tudom, a hagyományos vers elképzelhető maximális határáig megyek el!, s nyilván ez bosszant ösztönösen is némelyeket, nem a vállveregetéssel elintézhető "újítás", haha!), láthattam: sokak számára a hagyományos vers kissé idejétmúlnak, megalkuvásnak hat. Mára megint nagyot változott a helyzet, elég a legfiatalabb lírára pillogni. Ami a Nat Roid-könyveket illeti: tényleges regények. Cselekménnyel, rendszeren "kitökölve", nem bonyolultabbak, mint Chandler, csak nem olyan zseniálisan tömörek. Meg hát Chandler külön klasszis. Ismétlem azonban: valódi cselekményeket, sztorikat találtam ki, valódi "jellemekkel" és jellegekkel. Ám itt nem merném azt mondani, hogy a detektívregény határáig mentem el. Így én csak a líráról beszélhetek.

MN: Nyelvsonglőr vagy szerepjátékos?

TD: Dehogy vagyok nyelvzsonglőr. Dehogy vagyok szerepjátékos. Van ez a fogalom: evidencia. Aki nem lehet másképp. Az próbálok lenni, aminek lennem kell. Azzal próbálok foglalkozni, amivel nekem kell foglalkoznom. Olyan dolgokkal,

amelyek erre a foglalkozásra rászorúlnak. Nem nézek reneszánsz festményeket, nem akarok törött szárnyú sasokat megmenteni, nem járok Amerikába... holott tisztelem és kedvelem mind a felsoroltakat. Van azonban egy súlyosabb összetevője is a "szíves elzárkózásomnak". Magamnak másképp vagyok evidens, mint másoknak. Nyilvánvaló. De sokkal többet lehetne érteni "belőlem". (Nagyérdemű!), ha ezért a megértésért némelyek többet tettek volna. (Szellemi reklám, sulykolás etc.) Mivel ez elmaradt, vajon kikkel találkozom, ha találkozom? Kivel találkoznak ők, ha velem találkoznak? Nagy az elcsúszás. A világ elcsúszott dolgainak számát nem akarom gyarapítani. Hanem erről egyebütt már beszéltem. Hegyesszögű utcaelágazásnál indulunk kétfelé... és iszonyú távol jutunk egymástól, ha nagy a háztömb. Az irodalom háztömbje pedig nagy, az életé még nagyobb. Elzárkózásom (nevezzük így, pontatlanul) nekem fáj a leginkább, ellenben minden közelkerülés, ha evidens, annál nagyobb öröm.

MN: Nem hagyom magam eltéríteni. Csak néhány cím a prózák közül: "Itt éjszaka koalák járnak", Egy regény hány halott...?, Egynyári vakjátzsma.

TD: Emberek, állatok... élet, halál... közellét, távollét... Alapkérdések. Hogyan teljen egy napom egyáltalán? Mit tegyek? A görög filozófusok után nehéz újat feltalálni. De nálam az alapkérdésekről volt és van szó mindig. Ez kicsit nevetséges lehet. Vagy hihetetlen. Azt mondta egyszer valaki: "Tudod, Tédé, olvasgattalak, a nevezetes viceiddel... nekem valahogy nem voltak elsőprő erejűek... mélyek... mellébeszélésnek hatottak. És akkor rájöttem: te ezt véresen komolyan gondold. S akkor a helyére állt az egész." Nagyobb bókot sem kaptam életemben. Persze rémes volna, ha mindig így lenne. Eszembe jut erről a másik híres lószakíró, David Ashfort barátom, ő mondja: "Miután négy évig hiábavalóan üldöztem fogadóként a szerencsét, láttam, tippadó irodát kell nyitnom, más reményem nincs..." Íme, élet és irodalom.

MN: Bármikor, ha találkozunk, ömlik magából a szó. Tudja, hogy mégis nagyon zárkózott embernek tartják?

TD: Zárkózott is vagyok. A munkához idő kell. Bizonyosfajta munkavégzéshez bizonyosfajta alkat kell. (Búvár, sziklamászó, kaszkadőr - ők is mások.) Az alkat nem csupán az élet üdve, hanem az élet "átka" is. Érdesebbnek, elzárkózottabbnak tűnik fel az olyan ember - ha következetes próbál lenni (úgyse tud) - ,amilyen én vagyok. Én a sétálgató, "dumálós", vaker filozófusok közé tartoznék (ha filozófus lennék). Félreértés ne: attól én húsz emberrel is boldogan elbeszélgetek naponta, hogy nem bírok találkozásokat megbeszélni! Nem bírok! Próbálom menteni a bőröm,

elsősorban önmagamtól. Hogy úgy akkor túl sok lenne a szó, az ital, az elcsavargás, pár nap alatt tönkre tudom élni magam így. Viszont öt napig képes vagyok ki se mozdulni itthonról, és mert ilyenkor semmi szénhidrát, folyékony alakban sem... hát a teljes mozgáshiány "mellett" is leadok másfél kilót. Egyébként ez nagy boldogtalanságom! Hogy könnyen felkapom a kilókat. Hogy a vizet is könnyen felkapom? Sebaj, hamar visszaáll a szívem nyugalma. De a kilók... Boldog emlék, mikor 182 centim mellett 1993-96 közt 57-58 kiló voltam. Lementem 90-ről. Most 78 vagyok. Ezek nekem ugyanúgy fontos dolgok, mint a házibajnokság. Ez nem önközpontúság! Ezek nekem (egyebek között) a világ nagy kérdései. Ki vagy? Mi célból vagy a világon? Hány kilósan kell a világon lenned? Merthogy mit befolyásol az, hány kiló vagy? Hát nem jobb 57-nek lenni, mint hogy örökké a régi szakadt nadrágjaim után vágyakozzam? Ez kicsit vicc volt végre...

MN: Nem először. Nagyon termékeny, már-már grafomán szerző. A mindent kiírás kényszere működik önben?

TD: A mindent kiírás kényszere... pillanatnyilag nem működik. Utálok magamról vallani. Az persze fix, hogy azok közt vagyok, akik a kelleténél többet írtak. Jó: de mindig a pillanatnyi kilók számítanak. "A kilók = a lóláb!" Ma a formáló elvben hiszek. Csaknem szabályos, rímes, versszakos verseket írok. Hanem csak amíg úgy érezhetem: muszáj megírni. Sajnálom, de a nagy és tisztességes igazságok ilyen közhelyszerűek. (S hallom egyik mesterem, tanárom, Nemes Nagy Ágnes hangján: "...fiacskám...") Novellát írni például nagyon nehéz egy olyan írónak, amilyen én (is) vagyok. Menekülök az efféle prófétaságtól. Hiányolom azonban, hogy például a Kődös Iker című kötetem novellisztikájáról nem nagyon esik kritikai szó. Kinek jó ez?

MN: A háta mögött, Kosztolányira utalva, Desirée-nek hívják. Örül ennek?

TD: Sosem hallottam, hogy Desirée-nek hívnának. Én 1965 óta, Ottlikék-Keserű Ilona alapon a "Tédé" elnevezésről tudok. Maradjunk is ennyiben. Természetesen jogos, ha így neveznek: a krumpliorrú... az elálló fülű (nem annyira bár, mint a kerékpáros Pantani vagy egy-két herceg), a... mit-tudom-én. De a Desirée: jellemző, mikről nem tud az ember. Gondolom, ez sokakkal kölcsönös.

MN: Mit jelentenek önnek a helyek, a városok? A Tabán, az Alagút, Bécs - ahol igen gyakran tartózkodik - vagy Párizs.

TD: Hű, de szép és nehéz ügy. Elsősorban Budapest... azaz Pest. (Holott budai

vagyok), de ezt így mondják. Apropos, valamiért el akartam mondani az imént, már nem emlékszem, miért volt aktuális válasz a kérdésre: mondunk olyat, hogy "vegyük úgy, ez nem történt", de mondható-e: "vegyük úgy, ez nem történik"? A városokkal is így van. Nem sorolom, merre jártam 1977-ig, első madarunk, Szpéro jöveteléig. Akkor nekem minden elutazás megszűnt. Szpéro életében inkább belebetegedtem, de nem mentem el a tervezett angliai útra. 1988-ban, Szpéro halála után, mintegy "cicánk" (Szpéro egyik beceneve volt ez) meg főleg a feleségem unszolására nekivágtam. Mivel még vagy tizenkét madarunk volt, s ők nem bízhatók másra, külön-külön utaztunk. Eltúloztam volna ezt is? De hát túléltem. Mint a lófogadást (már nem érdekel), mint a sok írást (hm), a sok "balhét" (hm-hm-hm!) túléltem. Jók voltak a városok. Egy darabig. De már 1989-ben Koppenhága elkezdett kattogni, zörögni nekem a hetedik nap táján. (Két hetet voltam kint.) Jó, megjegyzem, ötvenéves múltam, mikor először jártam Bécsben. Kezdett üres lenni az idegenben eltöltendő élet. A szobák. Az imádott utcák rendszere. A pályák. A múzeumok. A fogadóirodák. A bor. A tengerpart. Minden. Már ez, ahogy J. A. mondja szintén, összeállt, a folyam befagyott (ilyen szempontból). Felháborítóan unalmas lenne szinte bárkinek, ha részletezném, mit nem bírok az utazásokból. Semmit. Egy-egy pillanat a Rochusplatzon Bécsben, egy londoni alkony a Park Lane mögött, egy párizsi park... na persze. De hát lehunyom a szemem - és ott vagyok. Mit is írtam első kötetemben? "Már csak azt a jövő időt kívánom, ami elmúlt..." És hogy ne legyen több olyan pillanatom, ami előtte nem volt. Ezek túl nagy, istenségkísértő vágyak. Büntetésed: hogy mindenkit elveszítéd, csak te maradsz meg.

MN: Mintha mégis volna önben egyfajta mindenben felülemelkedő életigenlés, életöröm. Tudja: "Döntsd el, Desirée, ki a farbával!"

TD: Igen, van bennem életöröm. Na és, hát ez nem nagy dolog, ha belegondolunk, hogy a hadifogságból hazatért, éppen nem Kánaánba megérkező Korniss Dezső piktor úr is az életörömet festette akkoriban...!

*****

Tandori Dezső: Hol élsz te?

https://magyarnarancs.hu/egotripp/tandori_dezso_hol_elsz_te-53613

2003.02.20 00:00

Január 16-án összetörtem magam. Vagy mindenesetre: kis híján még jobban.

"Lábon vett filozófia.

Újabb botlások"

Hónapok óta nem jártam a Vámban. A Holdban is ritkán, a Fényen jártam főleg - ez nem olyan zárt, épületszerű piac, mint a csodás Vám, például -, ott van a madárkoszt, cinkegombóc a kintieknek, fűrtös köles a Totyinak. (Szóló verebem. Eztán mindig csak: a) ő lesz nekem, a Totyi, de ha b) mégis én élem túl őt, ismét csak szóló verebem lesz. De ez más téma.) A Fényen van kétliteres bor és madárkaja. A Fény krumplijában nem nagyon leltem örömem, a Vámban volt az én jó krumplim. Ja, és a Totyinak a saláta. A Fényen túl drága. A Hold lassan elmaradt horizontomról. Átmentem oda a múltkor, csak szerencsétlenkedtem környékén. Viszont ott van a másolóirodám és papírvásárló helyem, írógépjavitóm. (Ez utóbbiak nem csak állítólag-stabilak, ld. itt később még.)

Elmentem hát megint a Vámba, ott vettem fent bort a karzaton (semmivel sem bizonyult rosszabbnak, mint a másholiek), és krumplit is vettem és mindenfélét. (A krumplit ld. később.)

Jöhettem volna haza.

Mivel azonban: a) nem élnék sehogy másképp, mint ahogy, de: b) ez kicsit unalmas élet még nekem is, hát azt az izgalmat választottam, hogy megcsinálom a Kis Kört, ergo nuku 49-es és 19-es villamos, hanem menjünk a Vámtól a Jogi Egyetem felé, Cukor utca, Irányi utca, aztán meglátjuk. Busz-e, gyalog-e haza.

A Jog előtt volt a nagy latyak. S mert művön gondolkoztam el, amit írnék, és jókat röhögtem magamban azon a kitalált, el nem mondott mondáson, hogy krumplisomnak azt kellett volna: "Oly rég voltam itt, hogy szinte azt hittem, már meg is haltam." Akkor gázoltam bele a Jog latyakjába, de a latyak alatt jég volt, és...

Ahogy az ilyesmi történni szokott.

A halál előtt nyilván lehet jókat szenvedni; az elalvást nem tudjuk, mi. Egyszer nyolc és fél órát fetrengtem szobánk szőnyegén, akkor szakadt el a hashártyám, és az ájulás hozta csak az elviselhetőség üdvét mindig (háromszor a nyolc és fél óra alatt?), és az öt-hat centis résbe másztam volna be az ágy alá kínomban: semmi orvoslás nem segített.

Nem is járok orvoshoz. Fogorvosnál voltam közel két éve. Akkor is volt - Olvasóm! - egy jeles fulladásom, akkor azt hittem, az érzéstelenítőtől meg rá a kis konyaktól. (Vám.)

Ahogy a földön voltam hát, súlyos táskám (krumpli, bor etc.) bal felé félrehullt, én jobbra, mint egy félbemaradt vetődésben. Valaki felbukkant a Jogból, vigyázott a táskámra, míg feltápászkodni próbáltam. Unalmas, kapaszkodással - téglavirágágyperem - sikerült talpra jönnöm, és nem éreztem semmi fájdalmat.

Kösz, és utánam kiáltás: "Nem, semmi nem látszik, semmi baj, hála a..." Jártam még vagy háromnegyed órát, boltba be, kocsmába be - és ki -, és csak küszöbön éreztem, hogy valami azért van.

A 49-es és 19-es változat jött (visszagyalogoltam a Vámhoz, esőlábam felőli vállamon a súllyal), de már tudtam: alájuk zuhanhatok leszálláskor. Gyorsan jönnek a felismerések.

Summa, idehaza további egy órán belül "mozgásképtelenné" váltam. A dolog logikáját nem nagyon értem (bár tudni tudom): szétjártam a sérülést etc. De mért nem szólt?

Nem azt mondom, hogy iszonyú fájdalmaim lettek volna, az olyanok azért - hashártya - mások, de padlón voltam. Mint egy Fitzgerald, mint egy Williams-darabból végén a férfi phöhös (csak én még csak ital okán se!), bútorokba kapaszkodva araszoltam, bal lábamra ráállni képtelen voltam, centinként, vikszelve haladtam. Éjszaka, alacsonyan alszom, már nem bírtam talpra keveredni, vödörkébe pisáltam. Hajnalra a dolog még rosszabb lett. (Ja, hogy a Vámban is a krumpli. De miért, az is?)

Családom bizonyos része elment bevásárolni, én ott maradtam a várhatóságokkal. De a mentők (mert taxiig lemenni nem bírtam volna) csak pokrócban vihetnek ki. Csak hordágyon, kocsiban. És a kórházban mi lesz? Hányféleképp lehet feldolgozni Weöres költészetét, viszonyítani a többiekéhez etc. Egyik orvos, másik orvos. El nem hiszek magamnak se semmit, csak egy ilyen szintézist: Kártyabajnokságunkban az érzelmeim valamelyik medve-klub, madár-klub, vegyes-klub iránt és e klub objektíven, kártyával kiadódó eredményének együttesét. Mást én nem. Totyi életéért napra nap rettegek. Közömbös csak olyasmik iránt vagyok, mint hogy a szabadfoglalkozású író kibírta a kedvezmények megvonását nyolc-tíz éve, a piacosodást, az adókat, a honoráriumok nem-valami növekedését (érdemben

fogyását), a mostani számlaadást (ha és amennyiben) könnyen elviselni, célt már így 65 évesen úgysem lát maga előtt. Mondás: irigylem magam, hogy Derridánál 8 évvel fiatalabb vagyok (ja, ő meghalt, persze), de nem irigyelném magam, ha 50-52 év körüli íróársaimnál nem lennék már 12 évvel öregebb! Mármost nem utazom (vonaton etc.), nem megyek sehova, szerepelni, dedikálni, senkivel sem találkozom magánjelleggel, nem is akarok telefonálni se így, ennek ellenére (vagy épp mert!) nagy erőben vagyok... sose voltam 1960-66 óta ilyen erőben...

És akkor engem mentők cipeljenek orvosokhoz!

*****

Tandori Dezső: Hol élsz te?

https://magyarnarancs.hu/egotripp/tandori_dezso_hol_elsz_te-56755

2019.02.17

"Minden megvolt. Törd magad, de azért össze ne"

Apukám, nekem a lábon vett filozófiám nem a lemenő kamatláb. Na szóval. Minden megvolt, és ami van, az csak a magánügyem, és ha bárkivel, ismétlem, bárkivel beszélgetek is, csak azért mondok bármit, mert belezuhantat az illető - s én belezuhanok, Belezuhanov! - a némaság szakadékába, vagy annyira irritál, hogy beszélgetnem kell, hogy sokat beszéljek. Különben napokig néma szeretek lenni.

A szakmai megbeszélések (mi legyen a Kracindák-eposz algoritmus pl.), az más. A lassan jelenő könyv kiadójának emberi gyengédsége, mint jó bátyuskáé, ismétlem, az más. De szerintem semmi megbeszélendőm nincs e világon szakmai tárgyakon túli egyéb. Hiszen azért nem olvasom el az újsághíreket se. Mit érdekeljen az árfolyamállás, ha a kamatlábat irdatlanságig leviszik! Örvendek, hogy ez engem igazán nem érint, mindhalálig dolgozni kell, és csak a kézbe kapott pénz nekem a pénz. Más ez, mint a verebek dolga. Egy kint élő féllábú verébke, akit Közelim etet, ő igen, ez a Verébke. De bankok világa nekem: Bangkok. (És láttam filmeket, hogyan lett Vodafone-ná a Mannesmann, és hogyan nyert 10 millió - millárd? - fontot a Fas-Pen-Lis kínai, szamuráj, maláj etc. spekuláló. Na. A kamatláb levitelének másnapján zuhantam el.)

Ám. Minden megvolt, és hogy mi az, ami "van", azt a magam dolgában én mondom meg. 1960-66 óta nem volt még ilyen erős, mint ma (munkadolgokban), és majd hülye leszek én ezt azzal elrontani, hogy munkalehetőségeken (nekem tetszőkön) túl másokkal való, valló, másoknak valló törődéssel... elizélem.

És erre összetöröm magam. És ott vagyok ennek másnapján magammal tehetetlenül a padlón.

Ki kellett sakkoznom - tessék megpróbálni, milyen! -, hogyan is kell tartanom az ép jobb lábamat, hogy az alacsonyabbik karosszék támlájára támaszkodva legalább valami vertikális esélyem legyen. Egy fél vertigo! Olyan rémes.

S akkor hirtelen... sok visszaesés után, fél óra küzdelmével, és se-remény-se-reménytelenség közönyével, nem is közönnyel, hanem a lét valódi állapotával, hogy csak csinálni kell, az már jó, ha csináljuk... megvolt.

Ordítás közepette két lábon voltam megint. Leültem. A karszékbe. Adtam-e a hálákat a sorsnak? Franc emlékszik már. Talán.

Újabb fél óra, még mindig egyedül... tudtam, nyista mentő, nyista dr. Jobbantudi, nem! Éntudi, minden doktori cím nélkül. Mint a rabiátus napszámos, vagy akárki, majd én megmondom.

Jó, én csak azt, hogy velem mi legyen. Ez nem túl nagy rabiát.

Ülj, rabiát, ülj. Aztán próbálj meg kimenni a klotyóra.

S csodák csodája, derékszögben kifordított lábbal bár, tíz percen belül meg tudtam tenni a nyolcméteres távot, nem kavartam le a telefont, rántottam szét polcenyvezeteket, zuhantam fejjel a beépített szekrénynek, nem húztam kapaszkodó kezemre a fürdőszoba ajtaját... iszonyatos szisszenés közepette (felül és alul egyaránt; ez ilyen!) ott ültem a vécén. Haránt. Na és akkor?

S ettől fogva lineárisan ment minden. Most, hogy ezt írom, már tudom egész nap "lógatni" a lábam, tudom lassítani javulását, nem fekszem, nem pihentetem; kenem Voltarennel, eszem a Solpaflexet, nézem, milyen takarosan, mint a rabiátus napszámosnak, meg van dagadva a bokám, lábfejem, vádlim, hogy szinte dűnnyög a dágvány külleme-belleme... de az egész ügy pontosan az írói gyakorlati életemhez hasonlít, írok is jócskán, és előjön megint, hogy nagy erőben vagyok.

Mázlim volt, hogy nem úgy törtem össze magam, mint a Herminátor, aki hasonló nagy erőben volt, csak ő ráadásul sikerek teljében is. De hát egyszerre akarni a sikert és a függetlenséget, azt nem lehet. Nyilatkoztam: nekem a függetlenség kell. Ha Hermann Maier lennék, én is piárolnék.

Mivel pedig ezt harminckét éve gyakorlom, s közben rengeteg rémség történt, és minden voltam, csak független nem, hát azért van ez, hogy örülök, nyolc évem van még Derrida életkoráig, és az irodalomtudományban ugyan nem, de a léttudományban -amely egyben szaktudományként is megnyilvánul, például geometriai, logikai, nyelvi és irodalmi tudományként - alkothatok valamit, ám hogy 12 évvel vagyok idősebb, mint írtam, a nálam tizenkét évvel fiatalabbaknál, annak azért örülök, mert nem kell kétszer megcsinálnom, amit én már azért valahogy mégis megcsináltam.

Nem rettenetes, hogy Köpcössi Lajos és Sanda Péter annak néz, aminek. Vagy a magyaréletes asztalos, kárpitos, informatikus le se tojik téged (engem), sőt. Nem számít, hogy... Azaz álljunk meg. Természetes, hogy újab keletű grammatico-logico-geometrico tanulmányaimat (figyeljük az irodalmi lapokban! de nem ahol hinnők!) szeretném a spanyolviasz feltalálásánál többre tartani. Mégsem várom, hogy ujjongjanak olvastukon a kedélyek.

Szeretném ezt az egyet megőrizni: se hova és senkivel és (kutyán, madáron kívül) senkiért. Nem a világ érdemel ennyit. Azt se tudom, mi a világ. Hanem, mint a reklám mondja, én érdemeltam meg. "A derekasok szerencséje", mondom régi német egyetemi leckéim nyomán, szabadon. Végző soron a Jogi Egyetemtől indultunk, 1957 őszén. "A cselédkönyveseké", így Közelim, célozván adminisztrálósdiakra, ám én a sima megoldások híve vagyok: "A leckekönyveseké". Nevetünk.

*****

Tandori Dezső: Largo Alberto Camus

https://magyarnarancs.hu/konyv/tandori_dezso_largo_alberto_camus-56484

1997.02.27

Elmenni, helyben lenni, visszajönni: mindnek egy közös vonása van. Mind gondatlanságból elkövetett továbbélés.

Mint egy híján minden.

Tudom én, mi az: reggel 8 az óra, és azt érzed, isten, hogy bírom ki estig, és akkor még mindig jól alszom-e, alszom-e egyáltalán hajnalig? De ha elkezded, hogy fennmaradsz hajnalokig, sőt, ha azt hiszed, kényszermunkánál (munkánál) jobb megoldással segíthetsz a 3-szor 8 nappali fő részén, tévútra tévedsz, és nagy lejtők jönnek, szétrázódhat a jégbringa.

A Largo Alberto Camus egy tér Milánóban.

A misztikus város - Nietzsche és társai - helyett Milánó maradt, ez is teljesen értelmetlenül, szitáló (nyilván rejtettebb értelemmel szitáló) esőben az idő 70 százalékán.

Hirdetés

Egyetlen találatom adódott első nap: jól saccoltam meg, hogy az ügető bő hat kilométerre van a lakásomtól, tényleg másfél óra alatt értem oda, világ-kihaltja negyedeken át. Autó nem voltam, szik, nem koldultak meg, ahogy ott a sarkokon, a kihaltakon is divat; egy szőnyeget akartak eladni nekem mindössze, vállról, de így is vettem, sőt fél.

Az ügető első két futamát - pénzt fölteni nem merve; vajon miért nem? egy százast se, ami ezer líra, miért? - eltaláltam, akkor elhatároztam, a kihaltságokon még világos derengésben térek haza, s a Dómot esti fényben megnézem, hát otthagytam a lópályát, mely Dinslaken megfelelő intézményéhez hasonlított, bár egy sor dolgot nem értettem.

A Via Monte Rosa nevű úton kinéztem magamnak egy Supermarcato nevű boltot, melyben azonban semmit nem vettem, s másnap délig bírtam is minden nélkül, amikor aztán a pályaudvar boltjában majdnem dupla áron vásárolhattam (vasárnap volt). Hétfőn is ünnep, döbbenet (a Dómot stb. megnéztem közben), ki voltam zárva a városból.

Velem volt az írógépem, de csak annak örülhettem: hála az égnek, semmi írandó nem akar menni nekem, nem ugrik be semmi, már ezért is megérte az írógépcipelés.

A várost, persze, fölfedeztem, mert egyéb dolgom se volt. Ámulatosan rozogának látszó kopott-narancs szín villamosok zötyörögnek számos utcáján, narancsos színűek a roppant útburkoló kövek is sok téren, és nagyon otthonos falradírozó járáshoz alkalmasan kihaltak mindenféle Corso nevű (olykor szűk) utcák.

A Largo Camus-t, pontosabban azt, hogy Tabac Camus, harmadnapon fedeztem fel.

Nevermore ellen (Poe hollója) egy-két hétig, míg váratlan nyert pénzből futotta rá

(itt Pesten), More cigit szívtam, nagyon belé voltam szerelmesedve.

Nevermore, mondom? More! Rá egy lapáttal. Persze az erős fajta More-ról beszélek.

Elmentem a Via Monte Rosára, végre kedd lett, olcsó bort vettem, és belátogattam a Camus trafikba. Mely is a Largo Alberto Camus-n van, ergo nem konyaknév, hanem az író.

Ez jól jött. Valami kapaszkodó.

Belekapaszkodtam egy doboz mezítlábas Gitanes-ba.

"Szívj el két óra alatt hét szálat, és hazatámogatlak." Nevermore mondásom. Naná, nem vettem mást a Camus trafikban. Csak Gitanes-t. Nem drága, viszonylag.

A (megnéztem) Via Tiziano sarkán, az egyiken: hatalmas fékcsikorgás szaggatott meg. Nadrágom ért össze a kerékkel. A hapsi is hibás volt.

A harmadik szál Gitanes-on voltam még csak túl.

És sok mindenem, majdnem. Lábam épségén stb.

Mindig mondom, a továbbélésből nekem már nem áll ki semmi jó, és ez meggyőződésem. Nem az van csak, hogy ha Alíz, Szpéro elment, nem fogom a könyvtáramat rendezni, levelezésemet bonyolítani.

Makacsabb alkat vagyok, ha nem is tiszta típus.

Mentem a Via Monte Rosára, vettem a bort stb. Derék srác vagy, öcsi, mondtam, tudsz néha stílust, Gitanes a Camus-ből, megkímélt ennek (ezek) istene.

Visszafelé, persze (ott viszonylag az se drága): egy doboz More.

Bécsen át haza, ott egy kis idő. Magányos lakás egy ódon házban, szép hely. A sarokszobába (már dolgozom, püfölöm a gépet) mintha bejönne a Margaretenstrasse forgalma, olyan alacsony az emelet, ez jó.

Egyebek közt elbaktatok lóirodára.

Azonnal játszanom kellene.

Leragadok asztalomhoz. Nem játszom.

A Mondeo Rose nevű ló nyer. Nem tudom, miért, végtelen kedvetlenség vesz rajtam gyengét, de fogalmam sincs, miért.

Holott ezt már az olvasó is tudja.

Másnap jövök csak rá. Azóta se voltam irodán, versenyen. (Az influenza is rám jött.)
A Mondeo Rose volt a Monte Rosa.

De hát, mondom, én mindig azt kutattam, hol lehetnék a magam rossz sorsának (továbbélésének) altisztje, holott mindig szép hirtelen meghalni szeretnék csak már, nem éri meg a buli.

De, írtam fel:

Camus-fia, azt ne hidd,

utolér úgy ott meg itt

egy kis katasztrófia.

S mit ád a Margareten-negyed, a ház ajtajára ez van kiírva: "Lakótárs, kérünk, tudd: egy vörös macska bolyong ez épületben, kérjük, zárd mindig az ajtót-kaput. Köszönjük az ő nevében is (Tizian)."

Tiziannak hívták a macskát.

Esküszöm, nem kezdtem vadászni rá a lónevek közt. De a klasszikus múzeumba se mentem el. Mondom, az influenza felszámolta a 3-szor 8-at, egyszer 37 órát egyvégte nem mentem ki a lakásból. Tiziano sarka megóvott, én is kíméltem ezt a dögöt itt; a jövőre nézve tudtam (mi haszna lesz vajon?) e becsületet.

Kéziratom is kesztyűs kézzel teszem a borítékba.

*****